

BİR BUZAĞIDA DOĞMASAL GÖZ ÇIKIĞI (EXOPHTHALMUS CONGENITUS)
VE PANOPHTMALMIA PURULENTA'NIN OPERATİF SAĞITIMI

Seçkin Gündüz*

Ein Beitrag über die angeborene Augapfelvorlagerung bei einem Kalb und die operative Behandlung der Panophthalmie

Zusammenfassung: Bei einem fünfzehn Tagen alten weiblichen Braunvieh-kalb wurde eine mit der Panophthalmie komplizierte angeborene Augapfelsvorverlagerung (exophthalmus congenitus), die bei der neugeborenen Kalber aller Rinderrassen sehr seltener beobachtet werden, festgestellt. Die Behandlung des Augapfeldefektes wurde die Methode der Ausraumung des Augapfels (extirpatio bulbi) durchgeführt. Am fünften Wochen nach der Operation wurde am linken Auge des Kalbes durch's Zusammennaehen der Augenlidraender eine künstliche Verwachsung der Augenlidraender (artefizielles Ankyloblepharon) zustande gekommen. Durch in der postoperativen Periode angewendete granulationreizende Salbe-Madecassol wurde sich die Heilungsdauer ca. 1-3 Wochen verkürzt, als die Normale.

Özet: Onbeş günlük dişi bir montafon buzağında, tüm sığır ırklarının yeni doğmuş buzağlarında ender gözlenen ve panoftalmi ile komplike olmuş doğmasal göz çıkığı (exophthalmus congenitus) ile karşılaşıldı. Göz yuvarlağının lezyonu, bulbus oculi'nin total çıkarılması yöntemi (extirpatio bulbi) ile sağıtıldı. Buzağının sol gözünün göz kapaklarının biribiriyile dikilmesi sonucu operasyondan sonra 5. haftada yapay göz kapakları yapışması (artificielle ankyloblepharon) şekillendi. Postoperatif devrede kullanılan granülasyon uyarıcı pom. Madecassol sayesinde iyileşme süresi normale oranla 1-3 hafta kısaldı.

Giriş

Prolapsus bulbi veya lukzasyo bulbi diye de adlandırılan göz çıkığı (exophthalmus); göz yuvarlağının çeşitli nedenlerle orbita'dan dışarıya doğru çıkması olarak tanımlanır (4, 5, 6, 7).

* Yrd. Doç.Dr., F.Ü. Veteriner Fakültesi, Cerrahi Anabilim Dalı, Elazığ.

Yerel bozukluklara bağlı olarak tek gözde, genel bir hastalığı izleyerek de iki gözde oluşan ekzoftalmusların her iki şeklinin de sığırlarda gözlendiği bildirilmiştir (4, 5, 6). Edinsel olarak şekillenen göz çıkığı olguları, köpek, kedi ve sığırlarda fazla görüldüğü halde, doğmasal olanlarıyla özellikle sığırlarda ender karşılaşılmıştır. (2, 5, 6). Rosenberger (6, 7), uzun yıllar süren gözlemleri sırasında sığırlarda, ilkinde bir inekte sağlam gözde medial'e dönük şaşılık (strabismus convergens) ile, ikincisinde ise, yeni doğmuş bir buzağıda üst çene kısılığı (brachygnathia superior) ile beraberce bulunan doğmasal göz çıkığı olgularında, yalnızca iki kez rastladığını bildirmiştir. Schütz-Hanke ve ark. (8), 1958-1977 tarihleri arasında Holstein ırkı 39 sığırdan heriki gözde hafif derecede ekzoftalmusla seyreden şaşılık olgularına rastladıklarını açıklamışlardır. Yine bir Shorthorn sığırında da şaşılık ile birlikte bulunan göz çıkığı görülmüştür (3).

Hastalık orbita ve bulbus oculi'nin travmatik, enfeksiyöz ve yangısel nedenlere dayanan lokal bozuklukları sonucu veya lenfadenoz, löykemi, Basedow hastalığı, guatr gibi genel bir hastalığın belirtisi olarak şekillenir (4, 5). Ayrıca ekzoftalmus altçene çıkığının veya retrobulbar basınç değişimi sonucu oluşan hidroftalmusun klinik görünümü olarak da gözlenmiştir (5). Sığır tüberkulozunda da retrookuler lenf yumrularının yangısel şişkinliğine bağlı olarak göz çıkığının oluşabileceği bildirilmiştir (6). Ayrıca bozukluğun hypophysis cerebri ve hypothalamus'un fonksiyon bozukluklarına bağımlı olarak da şekillenebileceği (endocrine ophthalmopathie) açıklanmıştır (4).

Klinik görünüm olarak: Bulbus oculi, farklı derecelerde orbita'dan çıkar. Çıkığın derecesine göre gözkapaklarının açık kalmasına bağlı olarak cornea ve conjunctiva'da kurumalar oluşur. Bunun sonucunda cornea çatlar ve saydamlığını kaybeder, hatta ulkus cornea şekillenebilir. Gecikmiş olgular panoftalmi ile komplike olup bazen meningoensefalitis, septisemi ve piyemi gibi hastalıklar da oluşarak hastanın yaşamını ciddi şekilde tehlikeye sokar. Bazen de n. opticus kopabilir (4, 5, 6).

Tek taraflı ekzoftalmusun tanısı kolay olmakla beraber bazı olgularda bunu hidroftalmustan ayırt etmek gerekir. Hastalığın her iki gözde oluşması halinde, kesin tanı için patolojik gelişimin araştırılması zorunludur (5).

Gözün fonksiyonu açısından prognoz, hastalığın nedenine göre şüpheli veya gecikmiş olgularda ise olumsuzdur (4). Bulbus oculi'

nin ekstirpasyonu yöntemi ile retrobulbar flegmon ve tümöre bağlı olarak gelişen veya panoftalmiye dönüşen ekzoftalmusların prognozu olumlu; lökemilerde ise hastalığın özelliği gereği sağıtım denense bile olumsuzdur (6).

Konservatif sağıtımda ilke, hastalığı oluşturan nedenin ortadan kaldırılmasıdır (4). Basit olgularda göze antibiyotikli pomatlar sürülerek gözkapaklarının 2-3 basit dikişle kapatılması çoğu kez amaca yeter (6). Fonksiyon bozukluğunun olmadığı olgularda kantatomi yapıldıktan sonra gözün reddedilmesinden olumlu sonuçlar alınabilir (5). Bozukluk panoftalmi ile komplike olmuşsa, kötü huylu bir tümör söz konusu ise enüklüasyo bulbi (1, 4, 5), ekstirpasyo bulbi veya eksenterasyo bulbi yöntemlerinden birine başvurularak operatif sağıtım denenebilir. Operasyonları izleyen 6-8. haftalarda yapay bir ankilobleferon oluşur (4, 5, 7).

Sığırlarda doğmasal göz çıkığı (exophthalmus congenitus) ve buna bağlı göz yuvarlağının irinli yangısı (panophthalmia purulenta) ender rastlanılan olgulardandır. Bu nedenle ender rastlanılan böyle bir olgunun ve sağıtımının bu makale ile meslektaşlara duyurulması amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot

İnceleme materyalini F Ü Veteriner Fakültesi Cerrahi Anabilim Dalı Polikliniğine getirilen ve protokol defterinin 19.1.1979 tarih ve 768 sayılı sırasına kaydedilen onbeş günlük yarı kan Montafon dişi buzağı oluşturdu.

Alınan anamnezde: Buzağının ekzoftalmuslu olarak doğduğu, iyileşir düşüncesi ile bu güne değin sağıtım için bir veteriner hekime başvurulmadığı, ancak son iki günde hayvanda iştahsızlık ve düşkünlük halinin görülmesi nedeniyle polikliniğe getirildiği öğrenildi. Buzağının, annesinin ikinci yavrusu olduğu, gebeliğin ve doğumun normal geliştiği anlaşıldı.

Yapılan sistematik yoklamada: Buzağının düşkün, çevresi ile ilgisiz, vücut derecesinin 39,8° C ve sağlam göz conjunctiva'sının da hiperemik olduğu saptandı. Ayrıca, hayvanın diğer kısımlarında ne bir anomali nede enfeksiyonla seyreden dış hastalıklarla ilgili bir bozukluk görülmedi. Hasta gözde; bulbus oculi'nin büyük ölçüde dışa

doğru çıktığı ve buna bağlı olarak lagofthalmus şekillendiği gözlendi (Şekil 1). Göz çevresinin palpasyonunda; bölgenin ağrılı olduğu, lokal olarak ısının arttığı ve gözkapaklarının şiştiği saptandı. Gözün derin tabakalarının oftalmoskop ile yoklanmasında belirgin bir şey görülmemesine karşın, yüzlek katlarda ve özellikle cornea'da boz beyaz bir tablo, iki noktada ulkus oluşumu, gözün iç ve dış açılarında kurumalar, mukopurulent bir akıntı ve kirpiklerde yapışmalar gibi görünüm saptandı.

Şekil.1. Buzağın operasyondan önceki görünümü

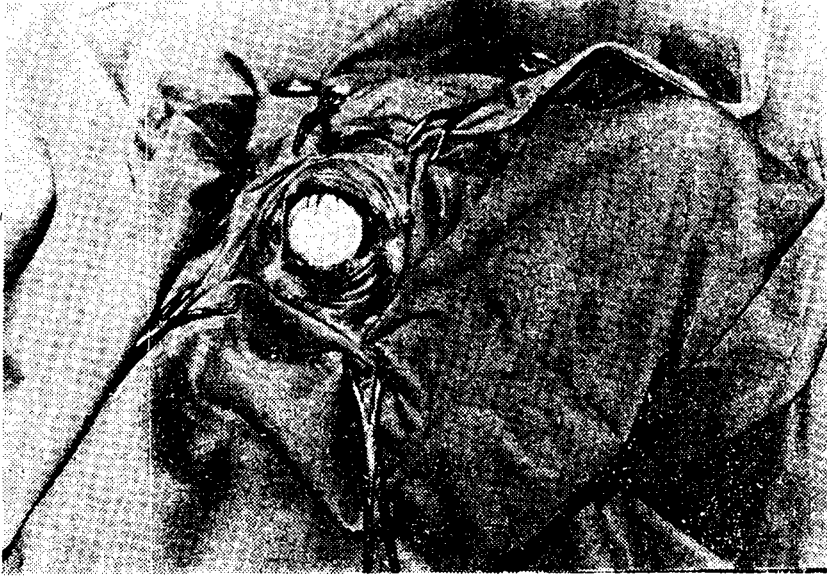
Die Ansicht des Kalbes vor der Operation

Alman anamneze ve saptanan klinik bulgulara dayanılarak bozukluğun bir "Exophthalmus congenitus et panophthalmia purulenta" olduğuna karar verildi.

Hayvanın yeni doğmuş ve genel durumunun da bozuk olması nedeniyle hastalığın konservatif sağıtımı düşünülmedi ve gözün total çıkarılmasına karar verildi ve bu amaçla da ekstirpasyo bulbi metodu seçildi.

Hayvan masaya hasta göz üste gelecek biçimde yan yatırıldı. Bölge traş ve dezenfekte edilerek, steril örtülerle sınırlandırıldı (Şe-

kil 2). Operasyon Rompun (0,20 mg/kg) ile yapılan premedikasyondan sonra uygulanan retrobulbar lokal anestezi (citanest % 2 10 ml) ile gerçekleştirildi.

Şekil 2. Operasyon bölgesinin steril örtülerle sınırlandırılması.

Die mit den sterilen Tüchern Abdeckung der Operationsgebiet.

Gözkapakları üç noktadan basit dikişlerle dikilerek kapatıldı. Dikişlerin uzun bırakılmış iplikleri pensler yardımı ile bir yardımcı tarafından gergince tutuldu ve göz kapakları limbus palpebralis'lere 0,5 cm uzaklıkta ve onlara paralel iki ensizyonla kesildi. Kanamalar elektrokoter ile dindirilerek, bulbus oculi, retrobulbar boşluğa kadar küt olarak disseke edildi. M. retractor bulbi ile sarılı fasciculus opticus'a 3 nolu ipek iplikle kaydırma yöntemi ile ligatür kondu ve bunun yaklaşık 1 cm üzerinden kesilerek bulbus oculi uzaklaştırıldı. Uzun bırakılan ipe bir iğne geçirilerek ligatürün üzerinde fasciculus opticus'a bir "U" dikişi uygulanarak hemostaz güvence altına alındı. Kas ve konjunktif doku artıkları kesilerek uzaklaştırıldı. Orbital boşluk pom. madecassol sürülmüş gaz fitillerle tamponlandı. Sonra yara dudakları, medialde iki dikişlik açıklık bırakılmak üzere, basit

dikişlerle dikildi (Şekil 3). Hospitalizasyon olanağı bulunmadığından, hayvana parenteral antibiyotik uygulanarak sahibine teslim edildi ve dört gün süreyle bu uygulamanın yapılması salık verildi. Postoperatif dönemde gün aşırı yaranın pansumanı yapıldı ve fitiller küçültülerek değiştirildi. Dikişler 10. günde alındı.

Şekil 3. Buzanın, bulbus oculi'nin extirpation'undan sonraki, görünümü.

Die Ansicht des Kalbes nach der Entfernung des Augapfels.

Bulgular

Operasyonun steril koşullarda yapılması ve konjunktif dokuların da tamamiyle uzaklaştırılması nedeniyle irinleşme ve aşırı bir sekresyon gözlemlendi. Pom. Madecassol sürülmüş ve her seferinde küçültülerek konulan fitillerle granülasyon stimule edildiğinden orbital boşluk kısa sürede granülasyonla doldu. Bu gelişim, operasyon sonrası 5. haftada gözde tam bir yapay ankiloblefaron şekillenecek tamamlandı.

Ekstirpe edilerek çıkarılan bulbus oculi, bir büstüri ile kesildiğinde; gözün iç tabakalarının tamamiyle irinle kaplı olduğu görüldü.

Tartışma ve Sonuç

Çeşitli nedenlere bağlı olarak, tek veya her iki gözde oluşan ekzoftalmuslar tüm evcil hayvanlarda görüldüğü halde (2, 3, 4, 5, 8), konjenital ekzoftalmuslara ilişkin literatür veriler çok azdır (6, 7). Literatür verilerde sığırlarda görülen konjenital ekzoftalmusların brachygnathia superior veya strabismus convergens gibi anomalilerle birlikte olmasına karşın (6, 7), sunulan olgunun böyle bir anomalie ile ilişkili olmaması dikkat çekicidir. Ayrıca şunuda belirtmek gerekirken, bu gibi olguların ender görülmesi veya sayısal azlığında, özellikle damızlık değeri olmayan hayvanların sağıtıma gerek görülmeden kesime sevk edilmeleri önemli rol oynamaktadır.

Edinsel göz çıkıklarında sağıtımın gecikmesine bağlı olarak şekillenen panoftalmi komplikasyonu (4, 5, 6), sunulan olguda da gözlenmiştir.

Ekstirpe edilen bulbus oculi'de görülen irin tablosu, konservatif sağıtım yerine operatif sağıtımın seçilmesi kararının yerinde olduğunu kanıtlamıştır. Operatif sağıtımda gözün konjunktif dokuları ile çıkarılmasını amaçlayan ekstirpasyo bulbi metodu literatür veriler doğrultusunda (4, 5, 7) başarı ile uygulanmıştır. Yine postoperatif 6-8. haftalarda şekillendiği bildirilen yapay ankiloblefaronla sonlanma (4, 5, 7), bu olguda 5. haftada gelişmiştir. Bu erken oluşum, büyük ölçüde postoperatif dönemde uygulanan pom. madecassol'a bağlandı. Granulasyonu stimüle eden bu ilaç yardımı ile, genellikle 6-8. haftalarda oluşan yapay ankiloblefaron, sunulan olguda 1-3 hafta önce şekillenmiştir. Ancak tek olguya dayanarak süre kısalması için kesin yargıya varmak olanaksızdır. Bu nedenle benzeri uygulamanın bir çok olguda denenmesinin yararlı olacağı yargısına varıldı.

Sonuç olarak, bu gibi olguların en kısa sürede operatif sağıtıma alınmasının, hayvanın geleceği açısından yararlı olacağı kanısına varıldı.

Kaynaklar

- 1- Antepiloğlu, H., Samsar, E. ve Akın, F. (1983). "Veteriner Şirurjide Uygulanan Operasyonlar". AÜ Basımevi, Ankara
- 2- Cohrs, P. (1957). *Angelborene, aber nicht erbliche Krankheiten der Haustiere*. Züchtungskunde, 29: 418-426.
- 3- Holmes, J.R. and Young, T.B. (1957). *A note on exophthalmus with strabismus in Short-horn cattle*. Vet. Rec., 69: 148-149.

- 4- **Komar, G. und Szutter, L.** (1968). "*Tierärztliche Augenheilkunde*". Verlag Paul Parey, Berlin und Hamburg.
- 5- **Öktem, B.** (1971). "*Evcil Hayvanların Göz Hastalıkları*". AÜ Basımevi, Ankara.
- 6- **Rosenberger, G.** (1959). *Angeborener Exophthalmus mit Strabismus convergens bei einer Kuh*. Dtsch. tierärztl. Wschr., 65: 46.
- 7- **Rosenberger, G.** (1970) "*Krankheiten des Rindes*". Verlag Paul Parey, Berlin und Hamburg.
- 8- **Schütz-Hanke, W., Stöber, M. und Drommer, W.** (1979). *Klinische, genealogische und pathomorphologische Untersuchungen an schwarzbunten Rindern mit beiderseitigem exophthalmischkonvergierendem Schielen*. Dtsch. tierärztl. Wschr., 86: 185-191.